

גיליון שבועי

הלכה למעשה

עם רבני רשת בתי ההוראה הארצית 'המאורות'

האם מותר לפרסם תשובת הרב?

הגאון רבי אוריאל חוברה שליט"א // רב הישוב נחליאל, ומרבני בית ההוראה

שאלה: אדם שקיבל תשובה מרב ורוצה לפרסם את התשובה האם צריך לבקש רשות מהכותב?

תשובה: נקדים ונאמר, שאם התשובה שקיבל מהרב היא בע"פ פשוט שיכול וצריך לומר מה פסק הרב פלוני, וכמו שכתב הש"ך (סימן רמ"ב ס"ק מג) בזה"ל, אבל שמועה ששמע מרבו רשאי לאומרו, עיי"ש. ואדרבה איתא במגילה (דף טו ע"א) אמר רבי חנינא כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי. וראה בברכות (דף כ"ז ע"ב), ובמדרש תנחומא (פרשת במדבר סימן כ"ז). וזה גם במקום שלא שמע הוא באופן ישיר מפי הרב אלא שמע מחברו ששמע מחברו. וכן פסק מרן בשו"ע (יור"ד סימן רמ"ב סעיף כ"ד). וראה עוד בשו"ת הרבי"ז (ח"ב אה"ע בהקדמה). וכן פסק הלכה הרב מגן אברהם (סימן קנ"ו ס"ק ב') בזה"ל, אם שמע דין ונראה לו שהלכה כך מותר לאמרו בשם אדם גדול כי היכי דלקבלי מיניה וכו', וכל שאינו אומר דבר בשם אומרו עובר בלאו, עיי"ש. ועיי' מור וקציעה (שם) מה שכתב על דבריו. ועיי' באל"ה רבה (שם סעיף ב'), ובשו"ת חלקת יעקב (או"ח סימן מ"ו), עיי"ש. אך חייב השומע לדייק מה הייתה השאלה ששאל לרב ומה השיב בדיוק, אם לכתחילה או בדיעבד, ואם יש הפסד מרובה או שעת הדחק וכדומה, כדי שח"ו לא יהיה מכשול ב"היתר" כביכול בהכשר של רב.

ואם תשובתו של הרב הייתה בכתב אם צריך לבקש רשות לפרסמו. הנה על זה כבר כתב באורך בשו"ת בצל החכמה (חלק ד סימן פד) וז"ל, לשאלת כבהדר"ג שליט"א בנוגע לחידושי תורה בפלפול והלכה של רב גאון וצדיק זצ"ל שכנראה הקפיד שלא להדפיסם, ועל כן מונעים יורשיו את עצמם מלהדפיסם והדפיסו רק מכתביו במוסר בהדרכה ודברי חסידות, ודעת כבהדר"ג שליט"א שידפיסו גם כתביו בפלפול והלכה, ודן ממש"א (יומא ד' ב) אמר ר"מ וכו' מנין לאומר דבר לחבירו שהוא בבל יאמר עד שיאמר לו לך אמור שנאמר, וידבר הי אליו מאהל מועד לאמור.

המשך בעמ' 2 <<

עיון הפרשה

אֲנָשִׁים חֲכָמִים וְיָדְעִים (א', ט"ו).

לרגל יומא דהילולא רבה של מורינו ורבינו, מגדולי מעתיקי השמועה בדורות האחרונים, מרן הגאון רבי יוסף צובירי זצוק"ל, רבה הראשי ליהודי תימן בתל אביב יפו, ומחבר הספרים 'ויצבור יוסף בר', 'כנסת הגדולה' ועוד, ליקטנו שביבי הוד ופנינים מהליכותיו והנהגותיו.

רבינו נולד ביום חג השבועות ו' בסיון ה'תרע"ו, בעיר צנעא בירת תימן לאביו רבי יעקב צובירי זצ"ל. את ראשית לימודיו התורניים עשה אצל גדולי תלמידי החכמים מהעיר צנעא, בפרט בישיבת בית 'אלאוסטא' שהקים רבי שלום בן אהרן כהן צדק זצ"ל (המכונה הרשבי"א כ"ץ), בראשות רבו המובהק הגאון רבי סעדיה עוזירי זצוק"ל, שידו לא משה מתוך ידו, והיה לתלמידו המובהק.

בשנת ה'תרצ"ד, נשא לאישה את מרת יהודית לבית גיאת. בהיותו בן עשרים ושבע שנים, בשנת ה'תש"ד, עלה רבינו עם משפחתו לארץ הקודש, והתיישב בשכונת כרם התימנים שבעיר תל-אביב, שם כיהן כרב בית הכנסת "אגודת אחים" ועסק בהוראה הלכה למעשה לשואלים, ובמתן שיעורים בהלכה אגדה ובמדרש.

סיפר הרה"ג רבי אלמוג שלמה אכלופי שליט"א: שמירת העיניים של רבינו הצדיק הייתה מופלגת. זכורני בשבת קודש בשלח ה'תשנ"ח, ליוותי את הרב בצאת שבת לרכבו, ובמשך כל הדרך לא הרים עיניו מהקרקע. גם מבני ביתו שמעתי, שהתפלאו לראות איך מדריך זוג צעירים שאינם שומרי תורה ומצוות לפני חופתם, למרות שהכלה לא הגיעה בלבוש צנוע. כשהגיעו תמיהתם באזני הרב, ענה להם "את האשה אני בכלל לא רואה!"

עוד סיפר הרב אכלופי, עזות היתה בי, ושאלתי את פי רבינו הגאון העניו, כיצד בגיל כה צעיר (כבר מהיותו ילד בגיל עשר!) השכיל לחבר ספר כל כך רחב ועמוק, החופן בקרבו את שני התלמודים, מדרשי חז"ל, זוהר הקדוש, ראשונים ואחרונים. הרב האזין בסבלנות לדבריי, וענה לי במתק שפתיים, שהוא ישיב לי מה שהשיב בצעירותו על פליאה דומה, שהתפלאו באזני חבריו המלמדים פה בארץ ישראל, בבית הספר עמיאל בתל אביב (ששם שימש כרבינו כמורה בבית הספר עם תחילת התיישבותו בארץ). ביושבי בחדר מורים היו המלמדים משוחחים ביניהם בדברי תורה והלכה, בעוד אני הייתי יושב בפינה. מידי פעם הייתי מתערב בשיחתם, ומציין להם, דבר זה הוא גמרא פלונית, וחידוש זה כתוב בפוסק זה וכו'. יום אחד שאלוני, "מנין לך, עולה חדש מתימן, ידע כה גדול בש"ס ופוסקים?". השבתי להם, "בתימן היו עשירים, ובביתם היו אוצרות ספרים יקרים, אך לא היה להם פנאי לעיין בהם. אני מגודל חפצי וחשקי ללימוד, הייתי שואל מהם מדי שבת שני ספרים, לומד אותם בשקידה, ובמוצאי שבת משיב אותם לבעליהם!". כך רכש לו רבינו השקדן, בקיאות עצומה, על ידי ניצול כל שעה, גם ביומי דפגרא...

בין חיבוריו הרבים: מסורת מדויקת – על דקדוק הקריאה בתנ"ך, סידור כנסת הגדולה – על כל סדר התפילה, אמת ואמונה - רפואות, סגולות וקמעות, מגיד מראשית – על הגדה של פסח, ויצבור יוסף בר – ד' כרכים, ספר אמונת ה', וכן פירוש שלם על התלמוד – אשר טרם ראה אור.

רבינו נתבקש לשיבה של מעלה לאחר שנתייטר ביסורים קשים ומרים וקיבלם באהבה ובחיבה, כדרכו בקודש, כאשר נר האלוקים כבה ביום המר והנמהר ביום ב' מנחם-אב ה'תש"ס, כאשר אלפי בני תורה ועמך בית ישראל ליווהו בדרכו האחרונה למנוחת עולמים.

עיוני הלכה ומנהג

השלמה בעניין הזמנה לברית מילה

בגיליון הקודם (מ"ג) עמדנו על שורש העניין, אם אכן יש חשש מלהזמין בפה בהדיא, ועיקר הדברים הוא בפסחים דף ק"ק"ע ע"א, בכלל המנודין לשמים, ומחמת בני אדם שאינם מהוגנים וכדומה. וראה בערוך השולחן (שם סעיף ל"ז) שכתב שבזמן הזה בעוה"ר אין חשש, שעל פי רוב ימצאו בסעודה גם בני אדם שאינם מהוגנים. ובשו"ת יביע אומר (יורה דעה חלק ד' סימן י"ט) יצא לדון בתלמיד חכם שהוזמן לסעודת מילה, אם יכול להשתמט מכך בתואנה שהוא עסוק בלימוד התורה. ובתוך דבריו הביא לדברי ספר ארחות יושר (פרק כ', והובאו דבריו ביפה ללב חלק ג' סימן רס"ה ס"ק כ"ב) שכתב להגביל כל דברי הרמ"א שאין הזמנה מפני הכבוד, אם יהיה מניין זולתו. ושוב כתב בתו"ד שם, ובצירוף כל הטענות יחד, שמא ימצאו שם אנשים שאינם מהוגנים ושמא יש מניין מבלעדיו, ושמא לא הוזמן אלא מפני הכבוד, יוכל למצוא טעם ועילה להתחמק מללכת לסעודת המצוה, עכתו"ד. וראה בשו"ת כתב סופר (אבן העזר סימן כ"ב ד"ה אומר) שכתב שאין חשש להזמין לסעודת מצוה, ואדרבה זו כבוד המצוה, כיעו"ש. וראה עוד בשו"ת שבט כהונה (סימן כ"ד) להרה"ג רבי איתמר חיים כהן שליט"א שהאריך במקורות ושרשי העניין, ומשם באר"ה.

ולגבי מנהגינו, הנה כתב הגאון מהר"ע קורח זצ"ל בספרו סערת תימן (דף קל"ג) וזו לשונו, מזמין קרוביו ושכניו אוהביו ומיודעיו, ע"כ. וכן נודע בשערים שבקהילות תימן לא חששו מלהזמין בהדיא את הקרואים לסעודת המילה. וראה בשבט כהונה (שם דף צ"ח) שכתב, ובדור האחרון יש שהיו מזמינים בכתב ומפרשים ההזמנה בהדיא.

(לתגובות והערות, ניתן לשלוח למייל המערכת. המעוניינים לפרסם במדור זה - עיוני ובירורי הלכה ומנהג, יש לפנות אל מערכת הגיליון).

המשך מעמ' < 1 >>

ומביא משו"ת בית יצחק (חיו"ד ח"ב סי' ע"ה) ושו"ת מהרי"א אסאד (חיו"ד סי' שיי"ט), ודעת מעכ"ת דלא מיבעיא חידושי תורה שהשיב בכתב לזולתו בודאי כבר יצא מתח"י ואין לו בעלות עליהם שלא לפרסמם, אלא גם שאר חידושי תורה שנשארו בכתב מותר לפרסמם בדפוס, עיי"ש באורך.

אולם ראיתי בשו"ת אבני נזר (חלק או"ח סימן תקיז) שכתב וז"ל, הנה הובא לפני את חיבורו בכורי שלמה אשר הדפיס. ובו תשובה אשר השיבותיו בעת הייתי בקראשניוויץ וגם אשר שלח אלי תשובה על מכתבי, לא ישרה בעיני על אשר הדפיס דברי תשובתי בלי רשותי, טרם אשים עיני עליו, אם ראוי להפיצו על פני תבל. וידוע דברי רמב"ם בתשובה, במה שאמרו בגמרא שהאומר דבר בצבור צריך לעיין בה בינו לבין עצמו ארבעה פעמים אך כאשר יפיץ על פני תבל אף אלף פעמים מעט, בשגם כי בעת כתיבתי אליו ידעתי כי לא להלכה למעשה נתכווין רק לפלפולא בעלמא, לא כן כשיודפס יורו ממנו הלכה למעשה, אך מה שעבר אין, ע"כ.

והנה למעשה ולאחר הכרת המציאות בדורנו זה, פעמים שהרב כותב תשובה אך אינו מקיף את התשובה כדבעי מחמת הזמן הדוחק עליו, וכל שכן אם הרב היה יודע שיפרסמו את תשובתו ודאי היה מקפיד על ניסוח וכדומה, ולכן נראה לע"ד שצריך לבקש רשות מהרב כדי לפרסם את תשובתו, כדי שלא יהיה ח"ו ביוש להרב מכל צד, ונמצא בכהאי גוונא שהמפרסם גדול עוונו. וראיתי בספר עמק המשפט (חלק ד סימן לו עמוד תרמב) שכתב וז"ל, ומהאי טעמא נלע"ד שמי שקיבל תשובות בכתב מרבנים צריך לשאול רשות מהם אם רוצה לפרסמם בספרו או בקובץ תורני וכדו', משום שפעמים כשכותבים תשובה אישית לא מודקקים כ"כ בניסוח ובהרצאת הדברים, ויש גם דברים שמורים ליחיד ולא לרבים, וביותר זה מצוי ברבנים שמוסרים שיעורים בהלכות טהרה, ונשאלתי האם אפשר לכתוב הדברים עלי ספר בלי להראות להם זאת, ולעני"ד בכה"ג וודאי צריך להיזהר בזה וד"ל, רק שלא אכחד שלגבי מכתבים מרבנים המציאות כמדומה מוכחת וטופחת על פניו שהנוהג שבעולם להדפיס מכתבים שמקבלים, ואולי בזמננו יש לדון שהגדולים כבר כותבים תשובותיהם על דעת כן וביודעם שזהו הנוהג וצ"ע, אולם בוודאי שראוי להיזהר בזה, עיי"ש. וכן עיקר ההלכה ולמעשה.

יחידי סגולה

ציצים ופרחים במשנת רבותינו

בְּעֶבֶר הַיָּרְדֵן בְּמִזְרַח בְּעָרְבָה (א', א').

הגאון רבינו יחיא ב"ר משה אלקאפח זצ"ל ראב"ד דמאר, כתב לפרש בספרו 'אור תורה' (כת"י) את מילות הפסוק, שבאו ללמדנו על תשע מידות טובות שעל האדם לדבוק בהם, וזה לשונו: "בעבר הירדן" - הנה נתעכב מלהוכיחן עד שהגיעו קרוב למחוז חפצן, שאז יקבלו תוכחות ומוסר, ולא כשהן רחוקין ממחוז חפצם ונפשם קצה מעינוי הדרך, ולא יטו אוזן. ואפשר לפרש הפסוק על דרך רמז בעניין אחר והם ט' מידות טובות:

האחד, ליקח לו מידתו של אברהם אבינו ע"ה, שנה"א ויגד לאברהם העברי, זהו שרמז באומרו "בעבר". **ב**. שיהא מרדות בלבו תמיד, כאמרם ז"ל טובה מרדות אחת בלבו של אדם יותר ממאה מלקיות, שנאמר "תחת גערה במבין מהכות כסיל מאה", וזה שאמר במילת "הירדן". **ג**. מידת הענוה, דאמרו ז"ל: לעולם ישים אדם עצמו כמדבר, והוא מה שאמר "במדבר". **ד**. שתהיה הענווה בדרך הניאות ולא בדרך הפחיתות הנמאס, כמ"ש הרמב"ם בהלכות דעות, עוד מצאנו מידת הענוה שלא ישתמש בה להרחיק תוכחות על עוון, אם איש יראה עובר את השי"ת, וזהו "בערבה", וכלל בה שני דברים, אחד, שתהיה הענוה עריבה, על דרך "ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם", ב', שתהיה הענוות להוכיח קטן וגדול, ולא ישתמש בענווה לענין זה מה אני ומה בידי להוכיח אנשים גדולים ממני, אלא צריך להוכיח מצד העריבות.

ה. מאמר התנא "הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה, דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון", שצריך לזכור יום המיתה, והוא מה שרמז באמרו "מול סוף", שהוא סופו של האדם ותכליתו יהיה נגד עיניו. **ו**. מאמר החסידים "הפרוש צהלתו בפניו ודאגתו בלבו", ואמר: "בין פארן ובין תפל", פארן לשון פאר הפך העיצבון, שהן פנים זועפים, וכנגד הדאגה שהיא בלב אמר "ובין תפל", שלא יהא לבו ערב עליו, ויתעצב אל לבו שמא עבר את פי ה' בקטנה או בגדולה, או שמא מיעט בעבודה ממה שמוטל עליו לעשות. **ז**. שיהא לו לב טהור ונקי, כמ"ש דוד המלך ע"ה: "לב טהור ברא לי אלהים", וירחיק ממנו שנאת הבריות והקנאה והתחרות, והוא מה שרמז באמרו "ולבן", רצונו לומר לב טהור.

ח. הלימוד תורה, כמו יעקב שהיה יושב אוהלים, וזה שאמר "וחצרות", ר"ל חצרות בית ה', והם בתי כנסיות ובתי מדרשות. **ט**. שלא יהא להוט אחר חמדת הממון, שכל מי שהוא להוט אחר הממון, לבו בטל מהשי"ת, וזה שאמר: "ודי זהב", שיאמר לזהב (ד').

(שולחן מלכים, מאת הגאון רבי יוסף צברי שליט"א)

רשת בתי ההוראה

המאורות

להדורות קודש תינו

בניסוח מיומן ויחיד

מוקד ההלכה הארצי

שעל ידי רשת בתי ההוראה

חייגו בכל עת: *8416

ישראל - 03-30-88-88-5

ארה"ב - 151-8613-0185

ניתן לשלוח שאלות במייל, ולקבלת העלון מדי שבוע

בדוא"ל - שלחו ל:

sm08830222@gmail.com | או באמצעות

אתר המאורות: kav.meorot.net

לתרומות והקדשות לזיכוי הרבים

בארץ ובעולם - חייגו: 08-9302-302